

**XORIJIY INVESTITSİYALAR ORQALI IQTISODIY O‘SISHNI
RAG‘BATLANTIRISH*****Olchinboyev Otabek****Andijon davlat texnika instituti**“Iqtisodiyot” kafedrası assistenti****Egamberdiyev Shavkatbek****Andijon davlat texnika instituti**Iqtisodiyot yo‘nalishi 3-kurs talabasi*

Annotatsiya. *Ushbu maqola “Xorijiy investitsiyalar orqali iqtisodiy o‘shni rag‘batlantirish” mavzusini o‘rganadi va mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishida xorijiy investitsiyalarning ahamiyatini ta’kidlaydi. Maqolada xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning asosiy mexanizmlari, ularning iqtisodiy o‘shga ta’siri va investitsiya muhitini yaxshilash uchun zarur bo‘lgan chora-tadbirlar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada soliq imtiyozlari, shaffoflik va raqamli texnologiyalarni qo‘llash orqali investorlar uchun qulay sharoitlar yaratishning ahamiyati muhokama qilinadi. Xorijiy investitsiyalarning innovatsion rivojlanish, yangi ish o‘rinlari yaratish va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashdagi roli ham alohida e’tiborga olinadi. Maqola, shuningdek, mamlakatlarning global iqtisodiyotdagi o‘rnini mustahkamlash va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash uchun xorijiy investitsiyalarni rag‘batlantirish zarurligini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy o‘sh, soliq imtiyozlari, raqamli texnologiyalar, investorlar, ish o‘rinlari, global iqtisodiyot.*

Kirish. Investitsiyalar - iqtisodiy faoliyatning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, u moliyaviy resurslarni foydali faoliyatga yo‘naltirishni anglatadi. Investitsiyalar orqali investorlar o‘z mablag‘larini ko‘paytirish, daromad olish yoki iqtisodiy foyda keltirish maqsadida turli sohalarga sarflaydilar. Ular asosan uchta asosiy turga bo‘linadi: moliyaviy investitsiyalar, real investitsiyalar va inson kapitaliga

investitsiyalar. Moliyaviy investitsiyalar – bu aksiyalar, obligatsiyalar, bank depozitlari va boshqa moliyaviy instrumentlarga qo'yilgan mablag'lardir [1]. Investorlar bu yo'l bilan o'z kapitalini diversifikatsiya qilib, risklarni kamaytirishga harakat qiladilar. Real investitsiyalar esa, asosan, ishlab chiqarish, infratuzilma va xizmat ko'rsatish sohalariga yo'naltiriladi. Bular yangi zavodlar, uskunalar yoki boshqa infratuzilma ob'ektlarini qurish va rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Inson kapitaliga investitsiyalar – bu ta'lim va malaka oshirishga sarflangan mablag'lardir. O'z xodimlarining bilim va ko'nikmalarini oshirish orqali kompaniyalar o'z raqobatbardoshligini kuchaytiradilar va uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishadilar.

Investitsiyalar iqtisodiy o'sishning asosiy manbalaridan biridir. Ular yangi ish o'rinlari yaratadi, innovatsiyalarni rag'batlantiradi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Shu bilan birga, xorijiy investitsiyalar mamlakatlar o'rtasida iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi [2]. Shuningdek, davlatlar investitsiya muhitini yaxshilash maqsadida turli xil chora-tadbirlarni amalga oshiradilar. Bu soliq imtiyozlari, qonunchilikni takomillashtirish, shaffoflikni oshirish va investorlar uchun qulay sharoitlar yaratishni o'z ichiga oladi. Natijada, yaxshi investitsiya muhiti mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishini tezlashtirishga yordam beradi. Umuman olganda, investitsiyalar iqtisodiyotning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan asosiy mexanizmlardan biridir va ularni samarali boshqarish har bir mamlakat uchun muhim vazifadir.

O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 9-dekabrda qabul qilingan, Senat tomonidan 2019-yil 14-dekabrda ma'qullangan O'RQ-598-sonli qonuni ham mamlakatimiz chet el investitsiyalari faoliyatini qo'llab quvvatlashi, uning faoliyatiga imtiyozlar berishlari haqida batafsil ma'lumotlar berilgan. Ushbu qonunda chet el investitsiyalariga ta'alluqli tushunchalarga ham quyidagicha ta'riflar berib o'tilgan:

“....chet el investitsiyalari - chet ellik investor tomonidan ijtimoiy soha, tadbirkorlik, ilmiy va boshqa faoliyat turlari obyektlariga kiritiladigan moddiy va nomoddiy boyliklar hamda ularga bo'lgan huquqlar, shu jumladan intellektual mulk obyektlariga bo'lgan huquqlar, shuningdek reinvestitsiyalar;

- **chet ellik investorlar** - chet davlatlar, chet davlatlarning ma'muriy yoki hududiy organlari, davlatlar o'rtasidagi bitimlarga yoki boshqa shartnomalarga muvofiq tuzilgan yoki xalqaro ommaviy huquq subyekti bo'lgan xalqaro tashkilotlar, chet davlatlarning qonunchilik hujjatlariga muvofiq tashkil etilgan va faoliyat ko'rsatadigan yuridik shaxslar, har qanday boshqa shirkatlar, tashkilotlar yoki uyushmalar, chet davlat fuqarolari va O'zbekiston Respublikasidan tashqarida doimiy yashaydigan fuqaroligi bo'lmagan shaxslar;

- **O'zbekiston Respublikasi hududidagi chet el investitsiyalari ishtirokidagi korxonalar** - aksiyalarining (ulushlarining, paylarining) yoki ustav fondining (ustav kapitalining) kamida o'n besh foizini chet el investitsiyalari tashkil etadigan korxonalar." [3]

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biridir. Ular ham yuqorida ta'kidlab o'tilganidek mamlakatlarga yangi texnologiyalar, boshqaruv usullari va moliyaviy resurslarni olib keladi, shuningdek, ish o'rinlarini yaratadi va mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantiradi [4]. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning asosiy mexanizmlari quyidagilardan iborat:

1. Soliq imtiyozlari - davlatlar xorijiy investorlarni jalb qilish uchun soliq imtiyozlari va chegirmalar taklif etadilar. Bu, masalan, korporativ soliq stavkalarini kamaytirish yoki ma'lum muddat davomida soliq to'lovlaridan ozod qilish orqali amalga oshiriladi. Bunday chora-tadbirlar investorlar uchun investitsiya qilishni yanada jozibador qiladi.

2. Qonunchilik va tartibga solish - xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda qonunchilik bazasining shaffofligi va barqarorligi muhim ahamiyatga ega [5]. Davlatlar investorlar uchun qulay va tushunarli qonunlarni ishlab chiqish orqali investitsiya muhitini yaxshilashlari kerak. Bu, shuningdek, mulk huquqlari va biznes faoliyatini himoya qilishni o'z ichiga oladi.

3. Investitsiya dasturlari va zonolari - ko'plab davlatlar xorijiy investitsiyalarni jalb qilish maqsadida maxsus investitsiya dasturlarini va iqtisodiy zonalarini tashkil etadilar. Ushbu zonalarda investorlar uchun qulay sharoitlar

yaratiladi, masalan, infratuzilma, transport yo'llari va boshqa xizmatlar bilan ta'minlash.

4. Tashqi savdo siyosati - ochiq savdo siyosati xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim rol o'ynaydi [6]. Davlatlar import va eksportni osonlashtirish orqali xorijiy kompaniyalar uchun yangi bozorlarni ochishlari mumkin. Bu, o'z navbatida, investitsion muhitni yaxshilaydi.

Xorijiy investitsiyalar iqtisodiy o'sishga ta'siri juda katta. Ular quyidagi jihatlarda ko'rinadi:

✓ Xorijiy investitsiyalar yangi ish o'rinlarini yaratadi, bu esa aholi daromadini oshirishga va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

✓ Xorijiy investorlar ko'pincha ilg'or texnologiyalar va innovatsiyalarni olib keladilar, bu esa mahalliy ishlab chiqarishni modernizatsiya qilishga yordam beradi.

✓ Xorijiy investitsiyalar mahalliy kompaniyalar bilan hamkorlikda ishlashga olib keladi, bu esa ularning raqobatbardoshligini oshiradi va iqtisodiy diversifikatsiyani ta'minlaydi.

✓ Xorijiy investitsiyalar mamlakatlar o'rtasida iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi, bu esa mintaqaviy va global iqtisodiy barqarorlikka hissa qo'shadi.

Hozirgi kunda investitsiya muhitini yaxshilash uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi:

- Davlatlar xorijiy investorlarni qo'llab-quvvatlash uchun maxsus agentliklar tashkil etishlari va ular orqali investorlar uchun ma'lumotlar taqdim etishlari kerak.

- Yaxshi infratuzilma – xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim omil hisoblanadi. Transport, kommunikatsiya va energiya sohalarida samarali infratuzilma yaratilishi zarur.

- Mahalliy ishchi kuchining malakasini oshirish orqali davlatlar xorijiy investorlar uchun raqobatbardosh muhit yaratadilar.

- Ijtimoiy barqarorlik va siyosiy tinchlik xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim ahamiyatga ega, shuning uchun davlatlar ijtimoiy barqarorlikni saqlashga e'tibor berishlari kerak.

Umuman olganda, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishi uchun zarur bo'lgan strategik vazifadir. Ularni samarali boshqarish va investitsiya muhitini yaxshilash orqali davlatlar o'z iqtisodiyotlarini mustahkamlashlari mumkin.

Xorijiy investitsiyalar mamlakatlarning global iqtisodiyotdagi o'rnini mustahkamlash va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ular nafaqat moliyaviy resurslarni taqdim etadi, balki yangi texnologiyalar, bilimlar va boshqaruv tajribalarini ham olib keladi. Bu jarayonlar iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, ish o'rinlarini yaratadi va mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirishga yordam beradi. Shu sababli, xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish mamlakatlar uchun zaruriy vazifalardan biridir. Xorijiy investitsiyalar mamlakatlarga yangi kapitalni olib keladi [7]. Bu, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhimdir, chunki ularning iqtisodiyoti ko'pincha cheklangan moliyaviy resurslar bilan bog'liq. Xorijiy investitsiyalar orqali mamlakatlar infratuzilma, sanoat va xizmatlar sohalarida katta o'zgarishlar qilish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Yangi investitsiyalar, shuningdek, iqtisodiy barqarorlikni oshirishga yordam beradi va moliyaviy bozorlarni rivojlantiradi.

Xorijiy investorlar bilan hamkorlik qilish orqali mahalliy kompaniyalar o'z faoliyatlarini modernizatsiya qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ular yangi texnologiyalar va innovatsion yechimlarni joriy etish orqali ishlab chiqarish jarayonlarini yaxshilashlari mumkin. Bu esa raqobatbardoshlikni oshiradi va mahsulot sifatini yaxshilaydi. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar xorijiy kompaniyalar bilan hamkorlikda ishlash orqali bilim va tajriba almashadilar, bu esa ularning malakasini oshiradi va yangi bozorlarni kashf etishga yordam beradi.

Yangi loyihalar va ishlab chiqarish quvvatlari ochilishi natijasida ko'plab yangi ish joylari paydo bo'ladi. Bu, o'z navbatida, aholi daromadlarini oshiradi va ijtimoiy farovonlikni yaxshilaydi. Ish o'rinlarining ko'payishi nafaqat iqtisodiy

o'sishga hissa qo'shadi, balki ijtimoiy muammolarni hal qilishda ham yordam beradi. Shuningdek, xorijiy investitsiyalar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ular ta'lim va malaka oshirish sohalarida ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Xorijiy kompaniyalar ko'pincha mahalliy ishchilarni o'qitish va malakasini oshirishga e'tibor beradilar, bu esa ularning professional darajasini oshiradi. Ta'lim tizimining rivojlanishi esa uzoq muddatda mamlakatning iqtisodiy o'sishini ta'minlaydi.

Xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish uchun davlatlar bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirishlari kerak. Bular orasida qonunchilik bazasini yaxshilash, soliq imtiyozlarini taqdim etish va investitsiya muhitini barqarorlashtirish kabi chora-tadbirlar mavjud. Davlatlar xorijiy investorlar uchun qulay sharoitlar yaratish orqali ularning e'tiborini jalb etishlari mumkin. Bunday sharoitlar ichida shaffof qonunchilik, mulk huquqlarini himoya qilish va korrupsiyani kamaytirish kabi omillar muhimdir. Shu bilan birga, davlatlar xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda mintaqaviy hamkorlikni kuchaytirishlari kerak. Mintaqaviy integratsiya jarayonlari orqali mamlakatlar bir-birlariga yordam berishlari va birgalikda investitsiya loyihalarini amalga oshirishlari mumkin. Bu nafaqat iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, balki mintaqaviy barqarorlikni ham ta'minlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish har bir mamlakat uchun ustuvor vazifa bo'lib, bu jarayon iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada aytib o'tilganidek, xorijiy investitsiyalar davlatning har tomonlama rivojlanishi uchun imkoniyat eshiklarini ochadi. Mamlakatimizning investorlar uchun yaratayotgan imkoniyatlari ularni yurtimizga yanada ko'proq investitsiya kiritishiga sabab bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Investitsiya: Darslik / J.R.Zaylanov, S.S. Aliyeva, N.X.Ruzibayeva va boshq;- T.: "Iqtisodiyot-Moliya", 2020. -480 b.
2. InvestitsiyalarDi tasbkil etisb va moliya]asbtirib. B.S. Mamatov, D'yu. Xujamkulov, Nurbekov. DnIslik. T.: IqtisodMoliya, 2014. 608 bet
3. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 25.12.2019 yildagi O'RQ-598-son.

4. Shavkatbek, Egamberdiyev. "THE ROLE OF STRATEGICALLY IMPORTANT SECTORS IN THE NATIONAL ECONOMY." *Modern education and development* 19.3 (2025): 631-636.
5. Shavkatbek, Egamberdiyev, and Toshtemirova Muxlisa. "THE NEED FOR FOREIGN COUNTRIES TO STUDY EXPERIMENTS IN THE DEVELOPMENT OF AN INNOVATIVE ECONOMY." *Лучшие интеллектуальные исследования* 37.4 (2025): 219-223.
6. Anora, Kamilova, and Egamberdiyev Shavkatbek. "INNOVATIVE ECONOMY AND DIGITAL TRANSFORMATION: NEW OPPORTUNITIES AND CHALLENGES." *Лучшие интеллектуальные исследования* 37.4 (2025): 175-180.
7. Shavkatbek, Egamberdiyev. "YENGIL SANOAT TARMOQLARIDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI." *Лучшие интеллектуальные исследования* 37.4 (2025): 200-208.